

LA COLLA DE CA L'ALADERN

A finals del segle XIX Reus era una ciutat culturalment apagada, perdut ja l'escàs impuls que hi havia tingut la Renaixença i allunyats de la població o morts, els germans Bartrina, Eduard Toda o Josep Güell i Mercader. Un to xaró i baix de sostre, de poetes celebrats en tertúlies de diumenge a la tarda, era la tònica de l'ambient. Les entitats culturals estaven somortes i es limitaven a convocar alguna festeta aigualida o a fer estampar revistes sense ànima. És amb aquest ambient que l'any 1897 (1) l'escriptor alcoverí Cosme Vidal i Rosich que firmava els seus treballs literaris amb el pseudònim de Josep Aladern s'instal·la a Reus on ja havia estat una temporada l'any 1893 publicant-hi un periòdic anomenat "La gent del llamp", del qual tan sols sortiren dos números.

L'Aladern, el 1897, es trobava cansat de viure inactiu i pràcticament sol, deslligat de la vida literària a Alcover. Per això aconsegueix convèncer els seus pares perquè l'ajudin a comprar-se una llibreria que instal·la junt amb la seva impremta ambulat al carrer Jesús, número 31. Botiga i impremta foren batejades amb el nom de "La regional". Al mateix temps entrà com a primer redactor a "Lo somatent", el periòdic catalanista que havia fundat i auspicat Pau Font i de Rubinat. En el número d'aquest diari corresponent al 13 de novembre de 1897, l'Aladern hi publicà l'article "Ramas de la literatura catalana", on ja entrellejava la unitat nacional dels Països Catalans, una unitat feta bàsicament damunt la llengua: *"En va és que es digui llengua valenciana o llemosina, mallorquina o patuesa a les que es parlen respectivament a València, Mallorca i Rosselló, és llengua catalana i ben catalana, tant com la que parlem els fills de Catalunya. Si fàcilment els poders polítics lograren separar aqueixes regions de nostra pàtria, difícilment conseguiran que oblidin la llengua que junt amb nosaltres beveren de les mateixes fonts"*.

A "La regional" tan sols es venien llibres catalans, sobretot els de la col·lecció popular de "L'avenç". Els compradors eren molt pocs i els llibres exposats en els aparadors és descolorien al sol. A "La regional", que segons Puig i Ferrer era *"una botiga petita i fosca"* es formà tot seguit una tertúlia de lletraferits presidida per l'Aladern, *"un home magristó, (...) de veu escanyolida i sacsejada"*, que tenia davant els seus companys, tots més joves que ell, un immens prestigi per haver ja publicat llibres. A la tertúlia parlaven de tot fins a arribar a postures extremes, no tant per convicció, sinó per moda: *"en filosofia, érem escèptics; en literatura, modernistes; en art, futuristes; en catalanisme, ultraradicals; i en sociologia, àcrates... que era cosa que vestia molt i de l'última moda"* (2). Tot això els impulsava cap a una situació d'ateisme radical i groller, i sobretot verbalista, i cap a un catalanisme extern i romàntic. Les dues característiques són molt visibles en els llibres de l'Aladern de l'època. Tots els altres components de la colla intenten fer-les públiques en el seu fer diari i extern, així el tractament de vós era obligat ja que feia més *"modernista i catalanesc"* (3), es deixaven créixer el cabell i la barba i havien de fumar en pipa. El sentiment catalanista els obligava per altra banda a traduir tota paraula que els fes el més mínim tuf de castellanisme, fos o no fos justificada la sospita, així parlaven de "Cervants", el "manc de Lepant" i del seu "En Quixot de la taca" i traduien "hasta luego" per "fins a lloc".

Posat en aquest ambient no és estrany que l'Aladern elogiés enmig de la tertúlia, davant l'espant de Puig i Ferrer, a Angiolillo, l'assassí de Cánovas i que volgués festejar la derrota de Santiago, que significava la pèrdua irremissible de Cuba, la darrera colònia americana de l'estat espanyol.

Portada de "La Esquella de la Torratxa" dedicada al Modernisme.

En el camp literari el grup es confessava admirador, tot i que de vegades sols en coneixien el nom, de Marx, Bakunin, Bjoerson, Tourguenef. Hauptman. Tolstoi, Nietzsche, Gorki, Maeterlink, D'Annunzio i amb més fervor i coneixements, d'Ibsen. Entre els catalans admiraven Guimerà, Russiñol, Maragall, Guanyavents, i Planas i Font que els llegia l'Aladern, al qual els nois de 15 a 20 anys que el rodejaven "consideràvem com una autoritat en tot", i, confessa Miquel Ventura, "ens desfeia dubtes i ens corregia els escrits i ens ho publicava tot... tots formàvem una mena de plèiade, que algú pomposament nomenà Escola de Reus. Me recordo que tota la nostra ambició era publicar articles i versos i obtenir el beneplàcit de l'Aladern" (3 bis).

Un dels principals al·licients de la tertúlia era la crítica de les obres que algun d'ells havia llegit o fullejat: crítica que acabava inevitablement en una rebentada; les úniques obres que se salvaven eren els poemes i els contes dels mateixos membres de la colla, sempre que el text llegit no fos massa llarg, perquè si la lectura durava massa es produïen queixes reclamant l'escurçament de l'original. Miquel Ventura, a la distància de vint anys, resumí amb gran lucidesa aquest període i les seves manifestacions artístiques: "els temes predilectes dels nostres versos i articles, eren les noies típiques, les flors marcides, les caixes de morts, els jorns grisos, les galtes esblaimades, les dones malaltes. Tots rendíem culte a la mort i ens sentíem atrets pel suïcidi. La sort que la colla es desféu aviat si no en aquestes hores ja tots fariem malves. El principi cartesià el modificàvem dient: perquè m'avorreixo sé que visc" (3). La darrera afirmació no és del tot certa, el grup organitzava actes, excursions i sobretot debats literaris entre els membres de la colla. No era doncs gaire fàcil que s'avorrissin.

Els projectes era el que més abundava en la seva imaginació, encara que en general no arribessin majoritàriament a la realització. Un dels primers projectes duts a terme fou la fundació per l'Aladern, Miquel Ventura i Hortensi Güell de la revista "La nova Catalunya", en la seva tercera etapa, que provocà abans de sortir violentes polèmiques entre els components de la colla de com havia de titular-se perquè tots volien donar-li un títol diferent i contradictori amb el proposat pels altres. El director de la revista fou Josep Aladern i els altres figuraven com a redactors o col·laboradors: Màrius Ferrer, que fou el que morí primer, Hortensi Güell, Puig i Ferrer, Antoni Isern, considerat "el poeta salvatge", Plàcid Vidal i Miquel Ventura, foren els més destacats. En la "Nova Catalunya" es publicava en forma de fulletó "Lladres!", d'Ignasi Iglèsies i en cada número sortia un capítol de les reformes ortogràfiques del català proposades per Miquel Ventura. Més tard s'uniren a la colla Pere Cavaller, Xavier Gambús, Ròmul Sellerés Rocamora, Josep Tous i Puey, Francesc Colom, Agustí Cubells, F. Cubells i Florentí, Lluís Quer, Miquel Barberà, Josep Recasens, Jaume Aiguader i Miró i Eugeni Fornells. El primer número de la revista havia sortit l'onze de febrer de 1898 i s'estroncà en arribar al número 9. La seva duració resultà, però, més llarga que l'anterior publicació de la colla, el "Reus tranquil", del qual tan sols en sortiren tres números, del trenta d'octubre de 1897 al vint-i-set de novembre del mateix any.

Els projectes de la colla eren nombrosos i fantasmagòrics, havien de fundar un "Institut català de studis philològics", el qual estaria encarregat de publicar en el nostre idioma una gramàtica i un diccionari de totes les llengües conegudes, vives o mortes; l'únic que varen publicar foren uns "Elements gramaticals de llengua francesa" redactats per Miquel Ventura. Al mateix temps tenien programat un monumental diccionari en català que recollís totes les paraules amb les diverses variants comarcals i les formes actuals i clàssiques amb les corresponents transcripcions fonètiques, l'etimologia i la seva correspondència en totes les llengües estrangeres que fos possible esbrinar. El projecte naufragà i els milers de fitxes que tenia recollits Miquel Ventura els cedí a mossèn Alcover per a la redacció del seu diccionari. Per altra banda, l'Aladern publicà

apart les que ell havia redactat. També tenien projectat de transcriure i publicar en edicions econòmiques els clàssics catalans i els manuscrits medievals inèdits. L'Aladern, anys més tard encara amb la dèria, arribà a publicar una part de la crònica de Jaume I. Junt amb les edicions dels textos catalans havien d'aparèixer traduccions de totes les obres cabdals de les literatures estrangeres traduïdes per ells mateixos que s'encarregarien també de redactar les històries de les diferents literatures. En adonar-se de la impossibilitat de realitzar pràcticament el programa editorial, deixaren de banda la "Biblioteca dels millors autors del món" i decidiren publicar com a complement de "La Nova Catalunya" les seves pròpies obres, editant les "Cent cançons" de Miquel Ventura, publicades amb el pseudònim de Perearnau de Rocafort i les "Odes paganes", de l'Aladern. Aquest aprofitava les reunions per llegir als seus companys el seu llibre "Sagramentals", una imitació de "Les blasfèmies", de Richepin, tot predicant entremig doctrines àcrates.

Ben lligats i amarrant lo plo: sas gallas, - van al terme arribant de son camí. - Al sé à dins... «perdonad sus muchos faltas» - pero jojo!... i que mai puguin sorti!

LA COLLA MODERNISTA

La colla modernista segons una caricatura de l'època.

Engrescats per Hortensi Güell, el Florenci Hortet del "Pelegrí apassionat" i l'home més sensible del grup, volien fundar un "Museu de pintures, escultures i arquitectures", en el qual tindria entrada tot el que fos possible exposar des dels ferros vells i els autògrafs fins a les postals i les herbes de la comarca; entorn del parc hi hauria un parc ideat per l'Aladern amb les escultures de tots els fills il·lustres de Reus, que faria Carles Mani.

L'ambient de la botiga era intens i engrescador. Pere Cavaller escriu: "a ca l'Aladern, s'hi entrava la primera vegada per comprar uns fulls de paper i se'n sortia amb el

cap ple d'il·lusions i amb el desig de provar d'escriure, quan menys un redolí o de publicar un periòdic d'avanguardia literària" (4).

La màxima aspiració del grup, i un reflexe clar dels seus impulsos; estigué posada en la festa druídica que no arribaren mai a realitzar (5). La idea partí de l'Aladern i de l'Hortensi Güell. La festa havia de consistir en una excursió al dolmen o menhir que ells deien que es trobava en el terme municipal d'Alcover, vora del de la Selva, on s'havia de fer un sacrifici. Segons Miquel Ventura aquest sacrifici, *"que havíem de fer, consistia en un aplec, uns àpats, unes berenades i un dia de camp"* i a diferència dels druides que mataven un home, ells havien de fer *"el sacrifici d'un be, d'un altre be i d'un altre be i ja van tres sacrificis. Els havíem de rostir a la brasa en ares del dolmen, i acabat ens havíem de cruspír les víctimes, a mossegades i esgarrapades, tot de la manera més salvatge i druídica possible"*. L'entusiasme era tal que fins s'arribà a editar un programa a la portada del qual hi havia una fotografia del dolmen amb un home nu dret al damunt, aguantant una torxa amb la mà dreta i amb el cap ple de plomes. Per tal que la festa fos el més completa possible, la nit anterior havien d'anar a dormir entorn de la pedra i així, a trenc d'alba, podrien tocar amb els esquellots la "Diana al sol" per tal que un del grup pogués recitar una oració de salutació al sol i tots els altres el poguessin adorar repetint per tres vegades amb entonació de ritual: "Ola! ola! oh! ha! oh! ah! úa! úa!", després havien de fer un "Himne a la lluna", un "Cant al jorn", una "Oda al matí", un "Cor de druides", una "Oració al migdia", una altra al capvespre i finalment una altra a la nit i entremig balls sagrats, tres sacrificis repartits al llarg del dia, accions de gràcies i abans d'anar a dormir una pregària a la son i burdecs a la lluna. Per assistir a la festa s'havia d'anar nu amb una pell de be al damunt per tot vestit. La pell de be l'havia de deixar el pare de Miquel Ventura que en tenia un magatzem. Aquest senyor li deia al seu fill: *"Veieu si trobeu una pedrota semblant pel terme de Salou i que us faci peça: agafeu el tramvia, dormiu a cal Mà, preneu un bany, reseu les oracions per fer gana i després cap al restaurant. U si nó, immoleu un bon rast de butifarres a la brasa, a la vora de la platja i així feu la festa més apersonadeta"*.

La festa no es va fer mai i l'Aladern fins que es morí, sempre que trobava algú de la colla, recordava dolgut i amb recança, el projecte frustrat de la festa.

Les reunions de la colla s'acabaren aviat. El 1899 Josep Aladern aconseguí, gràcies a les seves amistats barcelonines, una plaça de redactor a "La veu de Catalunya" i la seva marxa significà el tancament de la botiga i la dispersió quasi total del grup format al seu entorn, el qual de retop perdia també el lligam amb "Lo somatent", el seu medi més fàcil de publicació.

Hortensi Güell se suicidaria poques setmanes més tard a Salou, encara al 1899, entrant nu a l'aigua de la platja dels Capellans, sense haver de tornar així a l'odiat Madrid, des d'on havia escrit l'any anterior una carta al grup reusenc: *"Escriuiu-me! escriuiu-me! no sigueu com la terra de Castella que produeix tan poques flors"*. El seu suïcidi havia estat motivat per una crisi sentimental, en uns amors mal correspostos. Miquel Ventura també va haver d'abandonar la seva ciutat per anar a París a estudiar llengües orientals i més tard anà com a professor a Amèrica del Nord. El mateix 1899, Puig i Ferrer, acabat l'estudi del batxillerat marxà a Barcelona per estudiar farmàcia, des d'on en els primers temps anirà trametent col·laboracions per les publicacions reusenques de l'època. Màrius Ferré s'havia mort l'any anterior d'una tuberculosi i de l'anèmia contretes a l'exèrcit; per aquest motiu els seus companys recolliren en el llibre "Prosa y verso" part de la seva obra. Ròmul Sellerés Rocamora no tardarà massa a anar a estudiar a Barcelona i un cop allí trencarà amb els de la colla i després amb tot el que faci referència al fet català (6). Cap a Barcelona farà cap tot seguit Xavier

Gambús on farà una ràpida carrera periodística però abandonarà la creació literària. Pocs anys més tard, el 1905, Antoni Isern se suïcidarà al castell de Burriac, però aleshores la colla de l'Aladern era ja sols un record. Pere Cavaller serà l'únic que es mantindrà a Reus fidel al seu esperit creador i amb gran constància anirà escrivint, publicant i de vegades estrenant els seus drames i comèdies.

El grup que poques activitats pràctiques aconseguí de realitzar, en canvi es féu amb una aureola mítica. A Reus restà per molts anys el nom, el record i el prestigi del grup i, sobretot, voltat per una aureola de mite i de símbol quedà a la memòria de tots la figura romàntica de l'Hortensi Güell al qual cada aniversari de la seva mort se li ofería un homenatge. Diu Santasusagna que: "*l'obra d'Hortensi Güell fou religiosament llegida a la seva població durant molt de temps*".

Encara el 1925 el diari "Reus", en un editorial titulat "A recés de l'ombra blava", comenta la descurança de les publicacions reusenques del moment i enyora una figura com la de l'Aladern capaç d'arreglar tota la joventut al seu costat i d'ajudar a la constitució de joves que es converteixin en "*honorança de les lletres catalanes*".

PERE ANGUERA

NOTES

(1) PLÀCID VIDAL a "*Homenatge a Cosme Vidal (Josep Aladern)*". Barcelona, 1921, diu erròniament que vingué a Reus l'any 1898. El mateix autor a l'"*Assaig de la vida*" i Santasusagna a "*Reus i els reusencs en el renaixement de Catalunya fins a l'any 1900*". rectifiquen la data.

(2) MIQUEL VENTURA: "*Remembrances: I*". Revista del Centre de Lectura, tercera època, 1920, p. 58.

(3) Idem. pàg. 59.

(3 bis) MIQUEL VENTURA: "*L'Aladern a Reus*" a "*Homenatge a la memòria de Cosme Vidal*", pàg. 26.

(4) Pere Cavaller a "*L'optimista*" a ídem, pàg. 31.

(5) MIQUEL VENTURA: "*Remembrances: III*" pàgs. 142-143 P Vidal: "*Els singulars anecdòtics*", segona edició, pàg. 17 i "*Tribut d'homenatge a Hortensi Güell*" pàg. 12.

(5) Santasusagna explica (op. cit. pàg. 40) que per desacord amb la política de la Generalitat i per la consecució de l'estatut se n'anà a Madrid. Aleshores ja havia repudiat el seu llibre "*Sospirs del cor*" i signava "Rómulo S. Rocamora". Més tard arribà fins i tot a canviar-se els cognoms passant a ser Rómulo Rocamora Batlle.

